

N:o 47.

Ank. till Riksd. kansli den 29 april 1907, kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående skydd för aftal om husbehofsvirke från annans skogsmark m. m.

I en inom Andra Kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, n:o 129, anför herr *Hörnsten*:

»En betänkelig brist i vår lagstiftning är den, att innehafvare af jordbruk eller lägenhet med kontraktsevenlig rätt till husbehofsvirke från ett hemmans skog likväl ofta nog bli beröfvade denna rätt, emedan skogsägaren ansvarslost kan afverka skogen, så att husbehofs-rätten ej kan tillgodoses. Den nya skogslagen ger ej heller tillräckligt skydd i detta fall, ty om blott *återväxten* icke *uppenbarligen* äfventyras, så är intet hinder satt för borthuggande af all virkesbar husbehofsskog.

När en jordlägenhetsinnehafvare har ett kontrakt, som lyder, att han skall ha husbehofstimmer af en viss dimension, så händer, att sådana dimensioner numera äro afverkade och att skogsägaren, som kanske själf tillträd skogen, sedan den så afverkats, förbjuder lägenhetsinnehafvaren taga några andra, d. v. s. *lägre* dimensioner, och det torde icke vara uteslutet, att skogsvårdsstyrelsen kunde komma att ge skogsägaren rätt i ett dylikt förbud och så stode lägenhetsinnehafvaren rättslös.

Äfven hemmansägare, som för längre tid tillbaka försålt afverkning-rätten till sina skogar till bolagen med förbehållen rätt till husbe-

hofsvirke under kontraktstiden, få numera stundom se, huru deras *egna skogsmarker* så uthuggas, att de komma i saknad af sitt behöfliga husbehovsvirke.

När skogsförsäljningskontraktets ordalydelse ger bolaget t. ex. rätt till »allt dugligt sågtimmer», så tages sådant numera till $4\frac{1}{2}$ eng. tum 15 eng. fot från roten, hvarvid trädet afsågas så nära marken som möjligt. Att intet *dugligt* husbehovsvirke skall kvarstå efter en dylik afverkning är lätt att förstå. Men när ifrågavarande kontrakter skrefvos för 40 à 50 år sedan, räknades »dugligt sågtimmer» efter helt andra dimensioner än nu. Då var det endast fråga om 9 à 10 tum på 19 à 21 fots längd och *därutöfver*. Men någon tanke på *därunder* gående sågtimmerdimensioner föresväfvade åtminstone inte säljarne, de bönder, hvars afkomlingar nu få lida för sina förfäders omisstänksamhet och godtrogenhet.

Dessa förhållanden, som hufvudsakligast göra sig gällande i Norrland, påkalla nödvändigt och med det snaraste ett ingripande från lagstiftningens sida. Visserligen torde det förefinnas en viss möjlighet att på grund af ett laga intecknadt kontrakt få till stånd syn- och afverkningsförbud, men dels torde den därmed förenade kostnaden med åtföljande osäkerhet att därmed något vinna hindra de flesta från en dylik åtgärds vidtagande, dels torde fall finnas, då en sådan utväg icke kan anlitas, emedan den förre lägenhetsinnehafvaren försummat söka kvarstad, medan något fanns att belägga med kvarstad.

På hvad sätt denna brist i lagstiftningen lämpligast kan fyllas, torde Kungl. Maj:t bäst kunna utreda. Jag tillåter mig därför vördsamt föreslå, att Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes fortast möjligt utreda, på hvad sätt innehafvare af kontraktssenlig rätt till husbehovsskog från annans eller egen skogsmark må erhålla bättre lagstadgadt skydd för sina kontraktsrättigheter, samt därpå för Riksdagen framlägga de förslag, som af utredningen kunna för-
anledas».

Den rätt till husbehovsskog, som i förenämnda motion afses, synes kunna förekomma i två väsentligen olika fall. I det ena har en hemmans- eller lägenhetsägare till afverkning upplåtit sin skog till annan person och därvid förbehållit sig visst husbehovsvirke. Upplåtarens rätt till detta virke hvilar alltså här på hans äganderätt till skogen och är därjämte i förhållande till afverkningsrätten begränsad och skyddad genom förbehållet i kontraktet. Ingriper afverkningsrättshafvaren på den förbehållna virkesrätten, blir han gifvetvis skadeståndsskyldig. I det andra fallet åter afser

rätten till husbehofsskog befogenhet att från annans mark taga viss mängd virke, hvilken rätt kan grundas antingen på förbehåll vid öfverlåtelse af äganderätten till den mark, hvarifrån virket skall tagas, eller ock på ett aftal mellan skogsmarkens ägare och den till husbehofsskog berättigade. Har rättigheten grundlagts genom förbehåll vid öfverlåtelse af äganderätten till skogsmarken, är den till husbehofsvirke berättigade i förhållande till den nye ägaren eller dem, som med honom äro lika förbundne, genom förbehållet skyddad. I förhållande åter till öfriga rättsägande kan han genom bestämmelsen i 49 § inteckningslagen och 11 kap. 2 § jordabalken erhålla sakrättsligt skydd. Hvilkar åter rätten på annat aftal med skogsägaren, är rätten i förhållande till denne genom aftalet tryggad. I förhållande till andra kan densamma vinna sakrättsligt skydd genom inteckning. Skulle skogsmarkens ägare genom hygge själf eller genom upplåtelse af afverkningrätter eller eljest omintetgöra rätten till husbehofsvirke, måste han blifva skadeståndsskyldig.

Under sådana förhållanden synes lagstiftningen hafva beredt möjlighet att skydda rätt till husbehofsskog, som blifvit genom vederbörligt kontrakt förbehållen eller betingad, om blott bestämmelserna i kontraktet äro affattade med nödig fullständighet och tydlighet. Att härutöver genom särskild lagstiftning värna denna rätt, finner utskottet icke möjligt, och den af motionären antydningssvis berörda utvägen att genom förändrad skogsvårdslagstiftning bereda ytterligare skydd läser icke med hänsyn till skogsvårdslagstiftningens allmänna natur och ändamål kunna till förmån för ifrågavarande enskilda intresse beträdas.

Med stöd af hvad sålunda anförts, hemställer utskottet,

att förevarande motion ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 29 april 1907.

På lagutskottets vägnar:

C. A. SJÖCRONA.

Reservation:

af herr *Lindhagen*, med hvilken herr *Nordin* instämt:

»Mångenstädes i vårt land och i all synnerhet i de nordligare landskapen är jordbruket ofta enligt gällande aftal hänvisadt till att taga sitt husbehof af virke från skog, som äges eller disponeras af annan. Sålunda ha bönderna i Norrland och Dalarne med få undantag vid de femtioåriga afverkningsupplåtelseerna förbehållit sig dylik rätt. Och vidare ha vid de talrika torpupplåtelseerna, vare sig de ägt rum på evärdelig tid eller på vissa år eller innehafvarens lifstid, enahanda förbehåll i en mängd fall kommit till stånd. Aftalen innehålla i regeln, ja kanske undantagslöst endast ett fastslående af själfva rättigheten till husbehofsvirke och ibland äfven sättet för dess uttagande, hvadan särskilda föreskrifter i ändamål att trygga rättighetens bestånd gentemot en eventuell totalafverkning af skogen saknas.

Fordom förelåg här ej så stor fara. Men i den mån skogssköfvingen framskrider och särskildt pappersmassetillverkningen tager hela skogsbeståndet, uppkomma de af motionären framhållna konflikterna. De afverkningsupplåtelser, som ej begränsats till skog af viss storlek, leda naturligtvis också till att vid kontraktstidens slut endast buskar kvarlämnas. Man hör också nu ofta från vissa trakter i Norrland och särskildt där en myckenhet torp finnes, yrkanden framkomma på en sådan lagstiftning, som förordats i motionen.

För en olärd rättsuppfattning synes det emellertid vara en själfklar sak, att en dylik förbehållen förmån af husbehofsvirke borde innefatta rättighet för den, som åtnjuter densamma, att kunna förhindra en skogssköfving, hvarigenom förmånen för en lång tid framåt åsidosättes, samt kräfva skadestånd, när genom en afverkning husbehofsvirket ej vidare kan uttagas.

Med kännedom om den formella syn på saken, som vår rättspraxis gärna anlägger i dylika frågor, är det dock, tror jag, så godt som utslutet att tänka sig möjlighet för jordbruket att vinna något skydd för sina ifrågavarande rättigheter hos domstolarne, och särskildt öfverrätterna, där man är mera främmande för själfva sakförhållandet. Alla de ändamål och förbehåll staten fäst vid sina förfoganden öfver vidsträckt skogsmarker till förmån för industrien och jordbruket, ha väsentligen förspillts. Och då man litat till domstolarnes hjälp för den tillämnade rättsordningens upprätthållande, ha deras domslut merendels såvidt jag förstår visat sig vara ett värn för största möjliga oefterrättlighet i utvecklingen.

Hvad vice häradshöfding Fahlerantz anmärkt just i detta afseende har mycket fog för sig enligt min uppfattning.

I ett Svea hofrätts utslag den 12 november 1903 (n:o 741), till hvilket motionären lämnat utskottet hänvisning, har också, med ändring af ett Själevads tingslags häradsrätts utslag, innehafvare af rätt till husbehofsvirke fränkänts rätt till skadestånd för det han gått miste af sin rätt genom skogens afverkning. En Kungl. Maj:ts dom den 21 mars 1905 (se Holms archiv sid. 114) visar otvetydigt om än indirekt i samma riktning. Där hade hemmansägare kort före ett afverkningskontrakts utgång företagit sig att afverka skog till husbehof för att skydda sig för tiden närmast efter kontraktets utgång, enär en afverkning igångsatts, som skulle vid kontraktstidens slut medtagit hela skogsförrådet. Denna talan ogillades; endast en ledamot i domstolen, herr Herslow, ansåg sig oförhindrad att bifalla hemmansägarnes materiellt sedt berättigade anspråk.

Då denna fråga äger särskild aktualitet med hänsyn till de för vissa delar af vårt land egendomliga förhållanden samt många människors välfärd synes vara i mycket beroende af att ett ingripande sker för sakens ordnande, hemställer jag,

att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla, det tacktes Kungl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida innehafvare af rätt till husbehofsvirke från skog, som äges eller disponeras af annan, må kunna genom uttrycklig lagstiftning erhålla skydd gent emot en afverkning, som äfventyrar eller omintetgör berörda förmåns uttagande ur skogen, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill detta öfvervägande kan föranleda».

Herr Widén har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet.
